VREEMDE COMMENSAALS OP MOSSELS EN WIEREN

DOOR B. J. J. R. WALRECHT BIEZELINGE

Met tekeningen van de schrijver

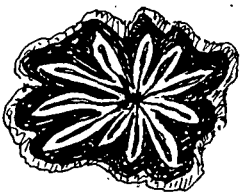

Laag water in het kanaal door Zd.-Beveland (wegens herstelwerkzaamheden aan de beschoeiing) bracht mij in aanraking met het weelderige dierlijke leven op de stenen. Deze stenen liggen ter bescherming van de dijkvoet los op de bodem vlak voor de vastgeslagen stenen van de beschoeiing zelf.
Uiteraard heeft zich op die losse stenen, die voortdurend door het zoute water zijn bedekt, een rijke flora van wiersoorten vastgezet, vermengd met allerlei andere levende wezens.
Het water komt, wat het zoutgehalte betreft, meer met het water der Ooster-Schelde dan met dat van de Wester-Schelde overeen; vandaar, naast het voorkomen van alikruiken (Littorea littoralis), de aanwezigheid van oesters, slippers (Crepidula fornicata), zelfs van fuikhorentjes en zeeanjelieren.
Het interessantst is de begroeiing van de onderzijde der stenen met vooral veel broodspons, vijgsponsjes, bryozoën, kleine zeeanemoontjes, enz.
Bij gemis aan een zeewateraquarium was het niet doenlijk een steen met de rijke fauna daaraan mee te nemen. Wel ging dat met enkele mossels, van de onderzijde afgetrokken; deze konden in een grote stopfles worden vervoerd en daarin blijven.
Nu had ik enige dagen tevoren een paar wiertjes gevonden, waarvan de stengel was omhuld met een kolonie, waarover ik maar geen beschrijving machtig kon worden. Zo goed en kwaad als het ging heb ik die getekend, maar daar 't water spoedig bederf, ging één ervan verloren. De andere had ik op alcohol gezet en ter bestudering doorgezonden (nog niets daarop vernomen).
De mosseltjes met aanslag bleken een prachtvangst, zoals op de tekening valt te constateren. Ook daar kwamen stervormige diersoorten op voor, weer andere dan op de wiertjes, zodat ik nu reeds vier soorten bijeen had, waarvan naam en bijzonderheden mij onbekend waren.
Ik mag nog even toevoegen, dat de tekeningen gemaakt zijn met gebruik van een 8 maal-loupe, door de glaswand van de stopfles heen en dat ik de voorwerpen niet eens alle op de juiste afstand kon brengen.
Daar het heel goed mogelijk is, dat het water van het kanaal door Zd.-Beveland door bepaalde grenzen in het zoutgehalte geschikt is voor dieren, die verder in Nederland *niet* of *sporadisch* voorkomen, waag ik het er op een beschrijving door te geven.
Hoofdzakelijk ga ik me bepalen tot de diertjes onder b en c, die mijn grootste belangstelling hebben getrokken.
Onder de loupe bleken de sterretjes (b) bleekgeel tot bleekblauw (enigszins iriserend dus) op een bruinachtige ruwe ondergrond beweeglijk. Ze konden worden omhooggedrukt, waarbij het scheen of een holte daaronder zichtbaar werd. Ook konden de afzonderlijke „blaadjes van het bloempje" zich onafhankelijk van een deel der andere terugtrekken, hetgeen tijdens het tekenen

telkens geschiedde. Ook het midden van het sterretje bleek een holte te zijn, als een kratertje verheven. De beweging was als volgt. Het gehele sterretje kon rijzen, zich scheef stellen, de individuele blaadjes konden benedenwaartse of zijwaartse bewegingen uitvoeren.
Bij c waren twee kolonies gevestigd als c aangeeft. Onder de loupe bleek elk streepje van de sterretjes een klein knotsje met een opening aan de top (rond) en een aan de voet (halfrond met het platte eind beneden). Ze waren met een patroon van 8 figuurtjes getekend, het best te zien aan het meest linkse knotsje.
Toen ik het hele geval 's avonds onder een sterke lamp plaatste bleek tot mijn verwondering, dat de figuurtjes onder b en die onder c zich oplosten in soortgelijke groepen van knotsjes. Een opmerking van een vriend, die mij aanraadde eens te gaan zoeken onder het hoofdstuk Tunicata (Manteldieren) bracht mij tot een afbeelding van Botryllus violaceus *), een kolonievormende Tunicaat. Elk individu daarvan heeft een eigen instromingsopening, maar er is een gemeenschappelijke cloaca (uitstromingsopening). Nog eens goed toeziende bij het sterke licht, vertoonden de knotsjes mij heel duidelijk de violette tot purperen kleur.
Maar nu bleef de puzzle, dat deze kolonies, indien zij hetzelfde dier betroffen, toch wel geheel verschillende typen vertoonden en dus schijnt de vraag gewettigd: Valt Botryllus violaceus misschien in ondersoorten uiteen? Zoals ook de bryozoën, waarvan we twee kolonies onder d aantreffen, die voor een leek alle op elkaar gelijken en toch tot verscheidene soorten behoren.

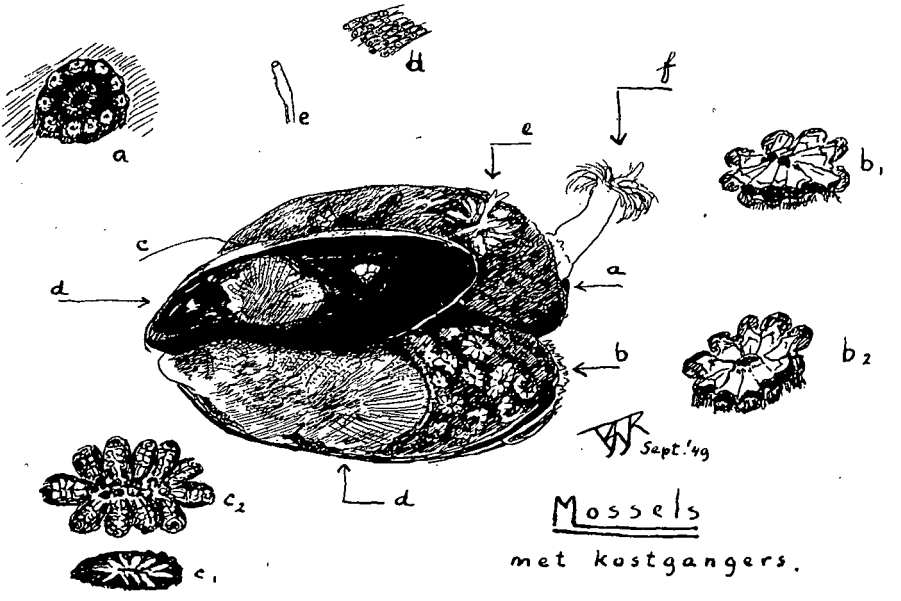

De tekening van het wiertje met de hem geheel omringende kolonie en de aparte kolonie daarnaast heb ik ongewijzigd gelaten. Er blijkt uit, dat de individuen een witte streep droegen, met een overlangse zwarte daarin.

De vlekjestekening van de kolonie bij c is daarvan onderscheiden en die onder b heeft weer een geheel andere vorm.
Toen ook het water in deze fles bedierf en de kolonie onder b het te kwaad kreeg, gingen de knotsjes tegen elkaar omhoog staan en verdween tevens de vlekkentekening op elk individu langzamerhand.
Tussen de doorschijnende zeevinger (e) en de kleine rose zeeanemoon bevond zich een andere kolonie, waarvan een detail bij a.
Deze had een geheel andere vorm, bestond uit tonvormige verhoginkjes met aan de top in het midden een kratertje door 10 witte vlekjes omringd. Het

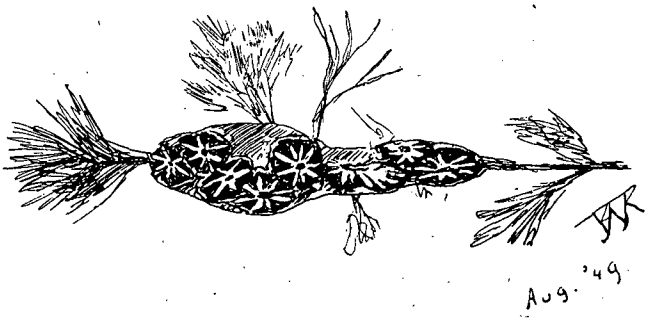

randje van de „ton" droeg weer 10 kleine tonnetjes ongeveer van dezelfde makelij als de grote, maar zonder de secundaire randkegeltjes, dus onmiddellijk om de mond een randje witte vlekjes.
Veronderstellen we echter, dat ook dit een kolonie van Botryllus is geweest en wel een groep van 10 individuen, dan moet alweer de vlekkentekening met die van de andere kolonies verschillen hebben vertoond en blijft het eigenaardig, dat de koloniegroep bij-a-op-de-mossel bestond uit gelijksoortige kolonies, terwijl die vlak daarnaast bij b (eveneens gelijksoortig) er geheel anders uitzagen.
Hoewel ik nu wat betreft de kolonies b en c en die op het wiertje wel zeker ben te doen te hebben met Botryllus violaceus, blijft de mogelijkheid, dat lezers van Natura mij op een onjuistheid kunnen betrappen en mij dan wel nader willen inlichten.
Op zichzelf is het vaststellen van deze Tunicaten als bewoners van het kanaal door Zd.-Beveland alsmede de aanwezigheid van het vijgsponsje m.i. een artikeltje waard. Temeer, omdat de „sterretjes" op de mossels en de wiertjes opvallend mooi waren en het mij toch zoveel moeite kostte achter de naam te komen.

*) Leerboek der dierkunde van Schierbeek en Valkema.

J. VIJVERBERG, 40 JAAR VOGELFOTOGRAAF

Waar de schrijver (schrijfster?) in zijn (haar) woorden van waardering en goede wensen in Natura van November 1949 alle vogelvrienden en leden van de NNV betrekt, in het vertrouwen, dat die allen hiermede zullen instemmen, meen ik met vrijmoedigheid naast — in de allereerste plaats — de schrijver (schrijfster), ook alle vogelvrienden en leden van de NNV mijn hartelijke dank te mogen betuigen.
Noordgouwe, Dec. 1949. *J. Vijverberg.*